

บทที่ 2

สิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคล

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคลไว้ 2 ประการ คือ

1. สิทธิและหน้าที่ภายในของวัตถุประสงค์ และ
2. สิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา ยกเว้นสิทธิหน้าที่ซึ่ง

มิได้เฉพาะบุคคลธรรมดาบางประการ

1. สิทธิและหน้าที่ภายในของวัตถุประสงค์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 66 บัญญัติว่า "นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ดังได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง" หมายความว่า กฎหมายจำกัดให้นิติบุคคลมีสิทธิหน้าที่เฉพาะตามที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งนิติบุคคลหรือตามข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งว่ามีวัตถุประสงค์จะกระทำการกิจกรรมใดบ้าง จะทำนอกเหนือไปจากที่บัญญัติไว้หรือนอกตราสารจัดตั้งไม่ได้ เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหง บัญญัติให้มหาวิทยาลัยมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา ค้นคว้าการทำวิจัย ฯ จะไปทำกิจการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์หรือเรื่องอื่น ๆ ไม่ได้

2. สิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา ยกเว้นสิทธิหน้าที่ตามสภาพที่ที่จะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะบุคคลธรรมดา นิติบุคคลก็เป็นบุคคลตามกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา ย่อมสามารถมีสิทธิหน้าที่ทั่วไปเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา แต่มีข้อยกเว้นตามมาตรา 67 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "ภายในบังคับ มาตรา 66 นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่ง

โดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะบุคคลธรรมดา" หมายความว่า นอกจากนิติบุคคลจะถูกจำกัดสิทธิและหน้าที่ตามข้อ 1. แล้วยังถูกจำกัดสิทธิหน้าที่ตามมาตรา 67 นี้ด้วยเพราะนิติบุคคลไม่มีชีวิตและวิญญาณเหมือนบุคคลธรรมดา ย่อมไม่สามารถมีหรือเป็นในกิจบางอย่างซึ่งบุคคลธรรมดา เช่น นิติบุคคลย่อมไม่มีหน้าที่รับราชการทหาร ไม่มีสิทธิจดทะเบียนสมรส จดทะเบียนรับรองบุตร รับบุตรบุญธรรม ไม่มีสิทธิทางการเมือง เช่น ลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไม่มีสิทธิเป็นวุฒิสมาชิก ฯลฯ